

Slutrapport

Ekonomiskt stöd till utvärdering av lokalt brottsförebyggande arbete

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har utvärderats med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå).

Brå publicerar ett urval av slutrapporterna på myndighetens webbplats för att sprida kunskap om goda exempel och hjälpa andra aktörer i deras brottsförebyggande arbete. Det här är en sådan rapport.

För sakuppgifter och slutsatser i dessa rapporter står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/ekostod

Utvärderad med stöd från: **brå**

Effekter av stödinsatser för våldsutövare

Urban Utveckling på uppdrag av
Manscentrum Östra Södertörn

Kontakt

Vid frågor om rapporten, kontakta:

Anders Lindblom,
Manscentrum
anders@odlarliv.com
070 757 92 52

Tyra Kloth,
Urban Utveckling
Tyra.kloth@urbanutveckling.se
070 965 61 36

Sammanfattning

Manscentrum Östra Södertörn har fått ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet för att effektutvärdera det avtal som Manscentrum Östra Södertörn och Tyresö kommun slutit.

Manscentrum är en ideell förening som sedan 1999 har arbetat med att ge stöd och behandling till män i kris. Målgruppen innefattar män som utövar våld, och stöd ges till män för att möjliggöra en beteendeförändring att bryta det destruktiva beteendet.

Bakgrunden till avtalet är den nya socialtjänstlagen (SOU 2020:47) som augusti 2021 fastställde att socialnämnden ansvarar för att ge våldsutövare stöd och hjälp.

Utvärderingen syftar till att utvärdera effekten av avtalet under perioden september 2021 till maj 2023, aktörernas förväntningar på avtalet samt framtagande av en lägesbild som möjliggör för fortsatt

utvärdering av avtalet.

Utvärderingen bygger på intervjuer med personal på Tyresö kommun och Manscentrum för att fånga upplevelsen av avtalet över tid, samt sammanställning av antalet mottagna klienter, orosanmälningar och brottsstatistik.

Vid utvärderingens start var utvärderingens huvudsyfte att mäta avtalets effekt på orosanmälningar och brottsstatistik. Under utvärderingens gång har andra viktiga aspekter gällande avtalets funktion identifierats, vilket resulterade i ett fokusskifte.

Resultatet från utvärderingen fastställer vikten av avtalet mellan Manscentrum och Tyresö kommun, eftersom det möjliggör för socialnämnden att arbeta med våldsutövare på det sätt som kommunen är ålagd att göra.

Målet med avtalet är bland annat att Manscentrum och Tyresö kommun ska utveckla nya strukturer för att stärka samarbetet.

Resultatet visar dock att det finns brister i samarbetet som påverkar arbetet med målgruppen.

Antalet individer som hänvisats från socialtjänsten till Manscentrum är lägre än vad som förväntats vid avtalets start. Orsaken till detta kan bland annat förklaras av Coronapandemins effekt på arbetet, samt av möjligheten för kommunen att motivera individer att ta emot den hjälp som Manscentrum erbjuder.

Totalt har fem klienter hänvisats från Tyresö kommun till Manscentrum. Med dessa klienter har Manscentrum haft fem krissamtal, tre motivationssamtal och tre möten om råd och vägledning.

Utöver de individer som hänvisats via avtalet har 12 personer som bor i Tyresö kommun sökt sig till Manscentrum. Under 2022 sökte sig totalt 11 personer till Manscentrum. Innan pandemin var det normala tillflödet 20–25 klienter per år från Tyresö.

Utifrån antalet klienter går det inte att se en korrelation till utvecklingen av brottsligheten och antalet orosanmälningar i kommunen. Utvärderingen fastställer vikten av avtalet mellan Manscentrum och Tyresö kommun, eftersom avtalet möjliggör för kommunen att bedriva arbetet med våldsutövare som lagen kräver.

Utifrån genomförda intervjuer och statistiksammansättning presenteras slutligen rekommendationer för framtida samverkan.

Innehåll

Inledning

Bakgrund	5–7
Moment & metod	8

Förmätning – 2021.10.30

Lägesbild 2021	10
1.1 Intervjuer: Manscentrum	11–12
Intervjuer: Tyresö Kommun	13–15

Eftermätning – 2023.01

Lägesbild 2022–2023	17
Intervjuer: Manscentrum	18–19
Intervjuer: Tyresö Kommun	20–21
Intervju: kommunpolis	22
Coronapandemins inverkan på arbetet	23

Statistisk sammanställning 2021–2023

Statistik	25
Orosanmälningar	26–28
Anmälda brott	29–31
Manscentrum	32–34

Slutsatser och rekommendationer

35–37

Källor

38

| Inledning

Bakgrund

Utvärderingens syfte

Syftet med utvärderingen är att undersöka effekten av samarbetet mellan Tyresö kommun och Manscentrum Östra Södertörn över tid. Avtalet gäller från 2021-09-01 till 2023-08-01 och undersökningen ämnar genomföra en mätning vid uppstart och inför avtalets avslut för att på kort tid undersöka vilken effekt arbetet ger.

Avtalet mellan Manscentrum och Tyresö kommun har förlängts till 2023-12-31.

Syftet är även att dokumentera och sammanställa statistik över orosanmälningar och brott för att möjliggöra fortsatt utvärdering även efter utvärderingens avslut.

Frågeställning

- Vad har avtalet för betydelse i arbetet med att erbjuda våldsutövare stöd och hjälp att bryta det destruktiva beteendet?
- Har det nya samarbetet med Manscentrum och Tyresö kommun påverkat antalet orosanmälningar inom skola och fritid i kommunen?
- Upplever partnerkontakten en positiv förändring efter förövarens kontakt med Manscentrum?
- Hur förhåller sig antalet orosanmälningar med antalet besök hos Manscentrum och hur ser det ut över tid?
- Hur upplever andra aktörer som kan involveras vid orosanmälningar och våld i nära relation, som ex. kommunpolisen och socialtjänsten, det nya avtalet mellan Manscentrum och Tyresö Kommun?

Bakgrund

Mål med samarbetet

Manscentrum är en ideell förening som bildades 1999. Manscentrum arbetar för att ge män krisstöd samt med att erbjuda samtal och behandling till våldsutövare.

Manscentrum och Tyresö kommun slöt i augusti 2021 ett avtal med syftet att skapa ett tätare samarbete med kommunen.

Efterfrågan på ökat samarbete grundar sig i den nya socialtjänstlagen som augusti 2021 fastställde att socialnämnden ansvarar för att ge våldsutövare stöd och hjälp att bryta det destruktiva beteendet.

”För att människor ska få en möjlighet att leva utan att utsättas för våld, krävs att de som utövar våldet upphör med detta” (SOU, 2018, s. 18)

Inom ramen för det avtal som skrivits av Tyresö kommun och Manscentrum Östra Södertörn är målet

- att minska våldet inom familjer
- att minska orosanmälningar inom familjer
- att öka tryggheten i familjer
- att barn i familjen ska få ökad trygghet
- att avtalet mellan Manscentrum Östra Södertörn och Tyresö kommun ska utveckla nya strukturer för att stärka samarbetet.

Avtalet

Manscentrum Östra Södertörn har i uppdrag från Enheten för relationsvåld på Tyresö kommun att kunna erbjuda våldsutövaren, och i vissa fall även den våldsutsatta, följande tjänster:

- Krissamtal
- Motivationssamtal
- Råd och vägledning
- Partnerkontakt
- Stöd och uppföljningssamtal för både våldsutövare och våldsutsatta, dock endast efter överenskommelse med Kommunens handläggare.

En första kontakt med individen ska etableras inom 24 timmar (vardagar) efter att kommunen hänvisat klienten till Manscentrum.

Avtalet gäller från 2021-09-01 till 2023-08-31 och har förlängts till 2023-12-31. Ersättningen utgår med 10.000 kr per månad.

Partnerkontakt är en metod för samtal med våldsutsatta individer i samband med att våldsutövaren går i behandling. Syftet med partnerkontakten är att öka säkerheten för den utsatta genom information och stöd. Syftet är även att följa upp om den våldsutsatta märker en förändring efter/under behandlingen.

Moment

Nulägesanalys

- Nulägesanalys genom intervjuer med fokus på aktörers förväntan på samarbetet.
- Intervjuer med terapeuter och styrelsen på Manscentrum
- Datainsamling av orosanmälningar, brottsstatistik och statistik från Manscentrum.
- Punktmätning av statistik från avtalets start september 2021.

Eftermätning

- Eftermätning genom intervjuer med fokus på hur aspekterna påverkats av samarbetet mellan Manscentrum och Tyresö.
- Eftermätning av statistik t.o.m. maj 2023 för att jämföra med september 2021.
- Datainsamling av orosanmälningar, brottsstatistik och statistik från Manscentrum för perioden januari och maj 2023.
- Sammanställning av resultat.

Metod

För att utvärdera avtalets betydelse för arbetet med våldsutövare över tid har intervjuer med socialtjänst, terapeuter, polis och andra tjänstepersoner genomförts vid utvärderingens start och avslut.

För att utvärdera effekten av det avtal som slutits mellan Manscentrum och Tyresö kommun har en statistisk sammanställning och analys av orosanmälningar genomförts över perioden 2021-09-01 till 2023-04-31. För samma period genomförs en punktmätning av antalet anmälda våldsbrott.

Utvärderingen undersöker antalet individer som hänvisats från Tyresö kommun till Manscentrum, antalet genomförda krissamtal, motivationssamtal, stöd och uppföljningssamtal, råd och vägledningssamtal, partnerkontakt samt om orosanmälningar har påverkat antalet klienter.

Därefter följer en kvalitativ analys av det framtagna materialet samt rekommendationer och förslag på fortsatta åtgärder.

Vid undersökning av orosanmälningar har orosmälningar för åldrarna 0–20 använts, eftersom det inte finns en anmälningsplikt för vuxna. Det finns därför en risk för ett stort mörkertal och osäkerhet om orosanmälningar för vuxna representerar den faktiska utsattheten. Orosanmälningar för åldrarna 0–20 kan indikera att även partnern löper risk för att själv fara illa, genom att bland annat undersöka kategorierna våld inom familjen och relationsproblem i familj.

|Förmätning – 2021.10.30

Lägesbild 2021

Den 1 augusti 2021 fastställdes att socialnämnden ska arbeta för att personer som har utsatt eller utsätter närstående för våld ska förändra sitt beteende.

För att utveckla kommunens arbete med våldsförebyggande insatser skrevs ett avtal mellan Tyresö kommun och Manscentrum Östra Södertörn.

Socialnämnden i Tyresö kommun har tidigare inte arbetat med våldsutövare på det sätt som den nya bestämmelsen i socialtjänstlagen kräver.

Innan avtalet skrevs fanns inget strukturerat samarbete mellan Tyresö kommun och Manscentrum.

2021 var antalet orosanmälningar lågt, men antalet anmälda våldsbrott mot kvinnor var högt i september 2021 och januari 2022.

Tyresö kommun såg ett ökat behov för samtalsstöd till våldsutövare. Målet med avtalet är att möjliggöra stöd till fler individer, minska våldet och ökad trygghet inom familjer samt förbättrat samarbete mellan kommunen och Manscentrum.

Medborgarlöftet 2021 hade fokus på att arbeta uppsökande mot ungdomar, minska försäljning och brukandet av narkotika, öka tryggheten samt trafiksäkerhet.

Polisens medborgarlöfte utgår ifrån läges- och problembilden i kommunen samt utifrån samtal med medborgare.

Medborgarlöftet 2021 hade inget fokus på relations- och sexualbrott.

Vid projektets start i september 2021 förmedlades en person från Tyresö kommun till Manscentrum. Totalt inkom fem personer boendes i Tyresö kommun till Manscentrum under perioden september till december 2021.

Intervjuer Manscentrum

Förväntningar på avtal

Förväntningarna på avtalet från Manscentrums sida handlar mycket om att nå ut till fler personer, och få fler samtal, för att kunna hjälpa fler personer. Det handlar även om ett stärkt samarbete med kommunen samt att avtalet tydliggör förväntningar på varandra.

”Nu är det mer tydligt vad som ska gälla, och att vi ska ha uppföljningar och avstämningar”, – Styrelsemedlem Manscentrum Östra Södertörn.

Förhoppningar

En ökning av antalet män som söker hjälp. Tätare samarbete med Tyresö kommun och fördjupad relation. Bra samarbete, kommunikation och samverkan. Ett avtal medför även högre krav på dokumentation och stringens. Förhoppningarna handlar även om att kunna dra lärdom av avtalet, att förstå vad som bör eller inte bör göras, varför och hur. Ytterligare förhoppningar är att inte endast – genom avtalet – arbeta med män som våldsutövare, utan även män i kris innan de potentiellt blivit våldsutövare.

Förutsättningar för att arbeta med avtalet

Kräver god dialog och kommunikation mellan parterna, öppen dialog och förtroende sinsemellan. Även att kontinuerligt och med regelbundenhet träffas i samverkansgrupper för erfarenhetsdelning – detta lyfts fram som ett särskilt framgångsrikt sätt att arbeta på. Tydlig förankring av avtalet inom respektive organisation. Kunskap om den andra organisationen och dess förutsättningar, hur den andre jobbar etc. Det måste finnas en vilja att arbeta tillsammans. En samsyn på arbetet och en jämlik kompetens inom varje organisation (inom de aktuella frågorna), samma verktygslåda. Det handlar om förtroende till

och mellan varandra, och en ömsesidig respekt. Transparens inom verksamheterna.

En av terapeuterna svarar att det handlar om att lära känna nyckelpersoner, att en av de som arbetar på Manscentrum Östra Södertörn kan ha regelbundna träffar med dessa nyckelpersoner i kommunen. På så vis kunna bygga förtroende och förankra arbetet från vardera håll.

Forts. Intervjuer Manscentrum

Utmaningar / hinder

Att samarbeta med socialtjänsten skapar även en viss orolighet hos patienterna, där det blir ”har vi kontakt med socialen nu”, något som kan försvåra arbetet. En utmaning som nämns är ekonomin som fortsatt sätter gränser, till exempel för nya kommunikationsvägar som kommunen kräver att Manscentrum går genom i sin kommunikation med kommunen. Därför behöver kontraktet löpa över flera år. En utmaning att nå fler personer. Det kan finnas olika syn på verksamheter, såväl som ideologiska skillnader mellan organisationerna. Manscentrum når fler våldsutövande personer

från sin verksamhet än vad socialtjänsten gör, och personer drar sig för att söka hjälp via socialtjänsten då processerna är längre.

Behovet av avtalet

Avtalet tydliggör relationen mellan parterna, och vilka skillnader som finns mellan dem. Manscentrum är inte en myndighet, vilket är viktigt i sammanhanget med de olika strukturer som kommer av detta. Även att de olika organisationerna har olika krav, t.ex. har inte Manscentrum en skyldighet att (och ska inte) dela vad som sker mellan terapeuter och besökaren. Det lyfts fram att det är positivt att kommunen tar in externt stöd i frågan eftersom det ”upplevs

mindre skrämmande att komma till en extern enhet, med lägre trösklar och enklare mottagning”. Avtalat är viktigt för att tydliggöra förväntningarna,

”Även om det bara är en person från Tyresö kommun som har hänvisats till oss, så har 10 andra från Tyresö kommun sökt själva och varit hos oss. De har vi nått, och då har socialtjänsten avlastats i de här fallen.” – Terapeut, Manscentrum Östra Södertörn.

En av terapeuterna på Manscentrum ser på behovet av avtalet utifrån besökarnas perspektiv. Han lyfter att männen ofta har sämre nätverk, samt inte vill belasta sitt nätverk. Målgruppen har ofta ett

uppdämt behov, vilket märks av i att männen kan sitta länge och samtala, samt ofta är nöjda efteråt över att få prata med någon som är van vid att prata om den här problematiken.

Intervjuer Tyresö Kommun

Förväntningar på avtal

En av de intervjuade anser sig ha låga förväntningar på avtalet, som grundar sig i utmaningarna att konkret mäta förändringarna när det gäller frågor om våld i nära relation. Snarare baseras förväntningarna på samhället i stort och att kunskapsbasen om frågorna ur ett våldsutövarperspektiv har byggts upp och att den här typen av insatser har utvecklats.

Genomgående är förväntningar på avtalet att genom samarbetet lyckas motivera fler personer att ta emot hjälpen. Även att kunna följa upp några och särskilt följa att den utsatta i relationen mår bättre.

Gruppledaren för relationsvårdsteamet pekar ut att antalet 10 personer som nås

under det närmsta året vore optimalt.

Förhoppningar

Kommunens förhoppningar av avtalet utgår delvis från att tjänstepersonerna ska uppleva att de har tillräckligt med insatser och verktyg att använda när de stöter på fall som rör våld i nära relation. Bättre samverkan, samt att identifiera det som fungerar bra och det som behöver utvecklas/revideras.

Förutsättningar för att arbeta med avtalet

Tidsaspekten är viktig, att insatser snabbt sätts in. Det är även en utmaning, i och med att motivationen hos våldsutövaren att söka hjälp inte alltid är bestående. Återigen pekas mätbarheten ut som en

viktig förutsättning för att arbeta med avtalet, för att påvisa för politiker och nämnder inflöde till Manscentrum, antal samtal och möten. Det gäller att den part som inte direkt är involverad i utövandet har möjlighet att hämta ut dokumentation.

Som kommun finns även ett behov av att erkänna att de ideella organisationerna ska avlönas för sitt arbete, och inte endast bäras av engagemang som en av de intervjuade annars upplever kan förväntas av kommuner.

Ett framgångsrikt sätt att arbeta på har även varit att ha fler som arbetar inom samma profession men med olika perspektiv, för att på så vis utbyta kunskap sinsemellan. Vilket underlättas genom samverkansgrupper och avtal.

Att finna ett flöde mellan Manscentrum och kommunen, att få ihop båda verksamheter och att känna tillit är viktigt för avtalets fortlevnad.

Tillit är tydligt utpekat som både möjliggörare och hinder, beroende på dess kvalitet mellan verksamheterna. I och med att kommunen inte har samma kontroll över insatserna när genomförandet inte ligger inom deras verksamhet krävs att det finns tillit, mätbarhet och kommunikation. Uppföljning på individnivå, men också ett bredare perspektiv, samt öppenhet och transparens. Öppenheten är ett sätt som gör att kommunen kan känna förtroende för Manscentrum Östra Södertörn.

Forts. Intervjuer Tyresö Kommun

Utmaningar / hinder

En utmaning är att kommunen allt mer arbetar med frågor som ideella organisationer även gör. Där blir en viktig fråga att tydliggöra rollerna.

Ännu en utmaning är att det större perspektivet kring det förbyggande arbetet inte alltid är konkret, så som i den nya socialtjänstlagen. Det gör att arbetet kommer skilja sig mellan kommuner utifrån deras resurser och möjligheter.

Mätbarheten är återkommande i intervjuerna, och pekas ut som en utmaning. Ännu en utmaning är att politiker byts ut, vilket medför att politiska prioriteringar byts ut.

En utmaning är att ideella organisationer kan vara beroende av de resurser som kommunen bestämmer över, samtidigt som de behöver en långsiktighet.

” Här sitter ju kommunen på makten, eftersom vi sitter på resurserna. Men de ideella organisationerna överlever bara om vi väljer att fortsätta samarbetet med de.” – Kommunalsråd, Tyresö Kommun

Farhåga – att avtalet blir skadligt, missförhållanden som sker systematiskt och att insatsen inte hjälper de som faktiskt behöver bli hjälpta. Att det skulle florera en debatt i media om att det absolut inte ska läggas resurser på våldsutövare.

Att få tag på personer som vill genomgå behandling. Den största utmaningen är att inte lyckas rekrytera någon från målgruppen, att motivera dem samt att motivera de att välja vägen via socialtjänsten. En utmaning är även partnerkontakten, som ej i dagsläget är ett krav för den som söker hjälp utan endast ett erbjudande. Partnerkontakten är

en god grund för mätbarhet – har insatserna gett effekt för den utsatte?

Det är en utmaning att arbeta fram ett system som är bäst lämpat för att nå ut och motivera målgruppen att få hjälp. Frågor som kommunen behöver undersöka är bl.a. i vilket skede kommunen ska gå in, vilka och hur som kan motivera personen innan han tagit kontakt med kommunen.

”Vi har ett samordnat mottagande vid utsatthet för våld, att gå in när något hänt eller vid orosanmälan. Men med de utövande vet vi inte riktigt hur vi ska jobba än.” – gruppleddare för Relationsvåldsteamet.

Att ha tillit verksamheterna emellan. Här har samverkansgruppen varit ett bra tillvägagångssätt för att lära känna varandra.

”Bristfälligt samarbete med polisen, har inte haft någon direkt samverkan med polisen angående dessa frågor –”
Gruppleddare, Tyresö kommun

En utmaning som nämns under intervjuerna är att personer kan söka hjälp hos Manscentrum utan att behöva gå genom socialtjänsten på Tyresö kommun. Då får inte kommunen samma insyn och återkoppling.

En utmaning är att det är en komplex målgrupp att arbeta med.

Forts. Intervjuer Tyresö Kommun

Behovet av avtalet

Avtalets innehåll lyfts fram som en viktig del av behovet som finns, särskilt delarna som gäller en genomförandeplan och att innehållet ska möjliggöra för mätning och uppföljning. Även att avtalet bär på en långsiktighet är viktigt, så det inte faller på bytet av det politiska styret.

Avtalet är en viktig del för det mer systematiska arbetet med våldsutövare. Som kommunen upplever de intervjuade att det finns utarbetade riktlinjer för insatser riktade mot våldsutsatta, men vad gäller våldsutövare är det inte lika tydligt *hur* en kommun bör arbeta. Avtalet blir ett sätt att ta sig an detta.

Avtalet gör det möjligt för kommunen att kunna använda Manscentrums kunskaper och för att kunna ställa "krav". Avtalet ger insyn i verksamheten, mer än tidigare. Det gör även att kommunen inte behöver lära upp någon ny. Utan avtalet hade större resurser krävts av kommunen, för att utbilda de som skulle komma att möta den nya målgruppen. Utan avtalet hade inte heller kommunen haft möjlighet att hänvisa vidare, eftersom lagändringen fastslår att det är kommunen som måste tillgodose arbete med målgruppen. Nu är Manscentrum utförare. I stället för att lära upp nya personer som kan arbeta med detta, tar socialtjänsten i stället tillvara på

Manscentrum kunskap, där avtalet som skrivits mellan parterna skapar möjligheter för ett nära samarbete kring detta.

Det lyfts fram att det finns en diskrepans i kommunens arbete med våldsutövare och våldsutsatta. Verksamheten för våldsutsatta väljer kommunen att ha hos sig, med socialsekreterare som saknar psykoterapiutbildning.

Arbetet med våldsutövarna genomförs hos annan verksamhet, med psykoterapeuter. Bristande inblick när det inte "ligger under samma tak som resten av insatsen", med våldsutövare genomgår en utredning och sedan skickas det vidare.

Utan avtalet står kommunen utan insats för denna grupp.

|Eftermätning – 2023.01

Lägesbild 2022–2023

Från januari 2022 till januari 2023 förmedlades två individer från kommunen till Manscentrum. Totalt inkom 11 klienter som bor i Tyresö till Manscentrum under 2022.

Antalet orosanmälningar ökade under september 2022 och januari 2023.

Antalet anmälda brott minskade under maj 2022 till januari 2023.

Relationsvårdsteamet på Tyresö kommun har implementerat en ny rutin med syftet att komma i kontakt med våldsutövare i en större utsträckning. En del av den nya rutinen innefattar att stegvis informera kommunens organisationer om arbetet med våldsutövare.

Våldsutövare identifieras ofta av Barn och Ungdomsenheten på Tyresö kommun, rutinen har möjliggjort för enheten att hänvisa våldsutövaren till relationsvårdsteamet i en större utsträckning.

Efter utvärderingens slut har ytterligare fyra klienter hänvisats till Manscentrum via avtalet.

Ingen av de individer som erbjudits hjälp av Manscentrum via kommunen har tackat nej.

Medborgarlöftet 2022 fokuserar på att arbeta relationsskapande med ungdomar, minska kriminellas påverkan på lokalsamhället, trafikbrott samt med att öka kunskapen och anmälningsbenägenheten gällande sexual- och

relationsbrott genom information och samverkan kring dessa brott.

Polisen uppger att det inte finns en trend kring anmälda brott, men att våldet många gånger gått för långt innan det anmäls till polisen.

Det finns även en problembild kopplad till ökad psykisk ohälsa, vilket kan påverka relationer negativt.

Polisen och socialtjänsten får in många anmälningar gällande psykisk ohälsa. Ett annat problem som ökar risken för våld i relationer är missbruksproblematik.

Intervjuer: Manscentrum

Samarbetet

Manscentrum upplever att samarbetet kring avtalet överlag fungerar bra, men att det brustit från kommunens sida då personen med huvudsaklig kontakt med Manscentrum slutat, och inte blivit ersatt av någon ny. Det är först nyligen samarbetet börjat ta fart igen efter ett längre avbrott.

Innan den ansvariga på kommunen slutade fungerade samarbetet bättre och de hade uppstartsmöten med kommunen samt klienten i fråga.

Mot slutet av utvärderingen har

upplevelsen varit positiv och överlämning från Tyresö kommun till Manscentrum har fungerat bra.

Avtalet har nått de förväntningar som Manscentrum hade, dock hade de önskat att avtalet genererade i fler klienter och ett tätare samarbete.

En terapeut menar att kontakten ibland varit otydlig då tydliga ramar för avtalet inte angetts, vilket lett till missförstånd kring vart klienter ska hänvisas.

Manscentrum arbetar även med partnerkontakt för att utreda om det skett en förändring i

relationen eller inte. I många fall uppger partnern att det inte skett några våldsincidenter sedan kontakten med Manscentrum påbörjades.

Det har inte skett någon partnerkontakt med de individer som hänvisats från Tyresö kommun, främst på grund av att socialtjänsten har en etablerad partnerkontakt.

Utmaningar

Det som har varit den främsta utmaningen med avtalet är att hålla igång samarbetet och att utnyttja varandras resurser mer effektivt genom ökad

samverkan och ökade antalet träffar.

En utmaning som en av terapeuterna sett är att få samarbetet att fungera i uppstarten och i övertagandet av en klient. Det hade kunnat arbetats mer effektivt med att snabbare få in en familj eller man till Manscentrum.

Forts. Intervjuer Manscentrum

Lärdomar

Den viktigaste lärdomen Manscentrum tar med sig är att upplägget är välfungerande, men att samarbetet skulle behöva vara tätare med kortare kontaktvägar.

En av terapeuterna menar att en viktig lärdom är att vara mer på plats på kommunen eller länsstyrelsen när de pratar med klienterna, då de lättare kan få klienter "på kroken" om de är på plats. Det kan bli lättare för individen att ta emot hjälpen om det känns nära till hands.

Manscentrum menar att en viktig lärdom både från Manscentrum och kommunens sida är att de fått bättre

kunskap om hur organisationerna fungerar och därav få till ett bättre samarbete. De lägger även vikt på möjligheten till att vara flexibla i arbetet för att fortsätta utveckla och forma metoder utifrån problemet.

Framgångsrikt arbetssätt

En terapeut menar att man borde använda ideella verksamheter till dessa typer av insatser i större utsträckning än idag;

"Vi är ju inte bara några lekmän här utan vi är ju utbildade och vi kan ju det här, så det borde utnyttjas mer" – Terapeut, Manscentrum Östra Södertörn

Våldet ser väldigt olika ut och Manscentrum har bred erfarenhet av hur olika våldsverkare fungerar och hur de kan få hjälp ur problematiken. Det är viktigt att kommunen utnyttjar denna resurs för att skapa en framgångsrik process utan långdragna familjetvister.

Manscentrum ser även vikten av att socialtjänsten fångar upp dessa män och får de att söka hjälp för att börja arbeta med sig själva.

En framgångsrik del av arbetet har varit att genomföra uppstartsmöte med ansvarig på kommunen tillsammans med klienten.

Behovet av avtalet

Manscentrum ser att det finns ett behov av avtalet, men att avtalet skulle behöva rättas till så det genererar mer klienter till Manscentrum. De menar att själva modellen är sympatisk, men ramarna för samarbetet mellan kommunen och Manscentrum behöver tydliggöras.

En person menar även att det är en kostnadsfråga vilket gör att antalet klienter avtalet genererar påverkar avtalets fortlevnad.

Intervjuer: Tyresö Kommun

Samarbetet

Kommunen vill uppnå ett ännu mer utvecklat samarbete. Fastän förväntningarna från kommunen var låga inför uppstarten har avtalet inte nått upp till förväntningarna. Detta kan beror på att Manscentrum inte har en ekonomisk långsiktbarhet och de har därför behövt koncentrera sig på andra utmaningar utöver avtalet med Tyresö kommun. Pandemin hade även en stor påverkan på arbetet.

Samarbetet från kommunens sida påverkas av politisk vilja, vilket har varit starkt under avtalets tidsperiod men kan komma att påverkas i framtiden.

Det positiva med samarbetet är att kommunen har haft en tätare kontakt med Manscentrum då de deltagit i kommunens våldsförebyggande nätverk.

Utmaningar

Organisatoriska och interna förändringar i Tyresö kommun har påverkat utvecklingen av samarbetet med Manscentrum där utmaningen varit att kommunen inte har oändligt med resurser och tid.

En annan utmaning kommunen ser är att forma ett fungerande avtal där man sätter tydliga ramar kring samarbetet.

Det finns en osäkerhet kring Manscentrums fortlevnad på grund av ekonomiska faktorer.

Om manscentrum inte hade funnits hade kommunens arbete med våldsutövare försvårats avsevärt då de själva inte utger sig för att vara proffs på ämnet.

Socialtjänsten upplever inte att de har kontakt med Manscentrum.

Lärdomar

Kommunen har tidigare inte haft koll på våldsutövare, i och med avtalet har de fått insikt i vad de kan behöva för typ av insats för att bryta sitt destruktiva beteende. Utifrån avtalet har kommunen kommit till insikt att insatser mot våldsutövare är viktiga och önskat resultat kan nås tack vare avtal som detta.

En annan lärdom kommunen tar med sig är att våga arbeta mer med civilsamhället och våga kraftsamla i samhället istället för att enbart arbeta med privata utförare.

Forts. Intervjuer Tyresö Kommun

Framgångsrikt arbetssätt

Kommunen menar att ett framgångsrikt arbetssätt är att arbeta med alla olika delar inom de våldsförebyggande insatserna, även våldsutövarna som detta avtal medför.

Kommunen menar även att de inte kan uttala sig i vad som är ett framgångsrikt arbetssätt eftersom de tillsätter detta avtal och sedan lämnar ifrån sig en stor del av ansvaret till Manscentrum.

Behovet av avtalet i framtiden

Beslutet ligger i hand på politisk ledning inom kommunen så fortlevnaden påverkas av vem som är i ledning och därav är avtalets fortlevnad oklart långsiktigt. Kortsiktigt ser de behovet av avtalet vilket gör att det kommer leva kvar, dock med justeringar.

Behovet av avtalet lyfts som viktig i och med den lag som säger att kommunen har ett ansvar att jobba med våldsutövare. På grund av att målgruppen är liten är det något kommunen själva kan ha svårt att arbeta med, därför är det viktigt att en extern aktör som Manscentrum finns.

”Behovet finns, jag tycker att just den typen av insatser som Manscentrum kan utföra är något som är lite svårt att ha på hemmaplan, så jag tycker absolut att det här är något som behöver finnas så kommunen kan köpa in tjänsten eller på något sätt ha ett avtal som vi har.” – Kommunalråd, Tyresö Kommun

Kommunen ser att de ska utveckla ett mer formellt avtal så att båda parter är överens om samarbetet.

De menar att arbetet med våldsutövare bör förtydligas i en socialtjänstlag för att säkra att det arbetas med i andra kommuner också.

Det finns en önskan från kommunen att avtalet ska innefatta att Manscentrum måste ha partnerkontakt, så att partnern alltid ska bli erbjuden partnerkontakt.

Kommunpolisens perspektiv på lägesbilden och avtalet mellan Tyresö kommun och Manscentrum

Polisen i Tyresö har som mål att öka antalet anmälda relationsbrott. Syftet med detta är att synliggöra brott i nära relationer för att tidigt kunna införa insatser, då situationen ofta förvärras om det tar lång tid för brottet/brotten att anmälas.

Polisen är av uppfattningen att relationsbrott ofta anmäls efter en lång tid av utsatthet och att flera brott ofta anmäls samtidigt. Desto tidigare brotten anmäls, desto tidigare kan insatser genomföras.

Sker det en ökning av anmälda brott inom relationer behöver det inte innebära att våldet ökat, utan snarare att anmälningsbenägenheten har ökat.

Polisen arbetar brett tillsammans med kommunen för att förebygga att män blir våldsamma. Bland annat med att öka kunskapen i samverkan med kommunen genom kampanjer i skolan.

Polisen sitter med under möten med kvinnojouren och relationsteamet på kommunen.

Polisen arbetar även uppsökande mot våldsutövare, där de identifierar och kontaktar individer som är våldsamma mot en partner, eller före detta partner. I detta arbete kan det vara en fördel att ha med en person som arbetar med samtalsstöd.

Polisen ser positivt på Mancentrums roll i det

våldsförebyggande arbetet. Alla goda krafter som arbetar med dessa frågor är viktiga och att arbete med våldsutövare för att upphöra det skadliga beteendet är bra.

En positiv aspekt är att ideella organisationer kan arbeta med dessa frågor på ett enklare sätt ifall våldsutövarna exempelvis har en negativ syn på polis och socialtjänst.

Polisen har ingen stor insyn i det avtal som Tyresö kommun har med Manscentrum, men är övertygad om att en samverkan är positiv om individer kan slussas vidare från kommunen till Manscentrum.

Coronapandemins inverkan på arbetet

Coronapandemins start i januari 2020 påverkade hela samhället. Kommunens och Manscentrums arbete påverkades på flera sätt, både genom möjligheten att ha fysiska möten med våldsutövare och svårigheter att identifiera våldsutövare/våldsutsatta.

Jämställdhetsmyndigheten uppger att familjers isolering till följd av coronapandemin ökade risken för våld, på grund av bristande samhällskontroll (2021).

Kommunen

Kommunen upplever att de fick in oroväckande få ärenden till relationsvårdsteamet under pandemin, trots att inget tyder på att våldet minskade.

Kommunen misstänker att färre våldsutsatta valde att anmäla brott under pandemin. Ärenden som kommit in efter pandemin är både större och grövre, vilket tyder på att våldet har ökat.

Kommunen är av uppfattningen att detta även påverkade Manscentrums verksamhet.

Manscentrum

En av terapeuterna menar att coronapandemin inneburit ett tapp på klienter då de fysiska mötena inte var möjliga, vilket ledde till att inflödet av patienter minskat avsevärt.

Personalbrist har även påverkat Manscentrum, vilket orsakat att de inte kunnat ta emot lika många patienter som önskat i perioder. Antalet mottagna klienter minskade med hälften under pandemin och det tog tid för Manscentrum att få igång den ordinarie verksamheten.

Manscentrum har under 2023 sett en kraftig återhämtning i antalet klienter. Dubbelt så många klienter har sökt sig till Manscentrum under 2023 jämfört med pandemiåren.

Samarbetet mellan Tyresö kommun och Manscentrum påverkades också negativt av pandemin, eftersom fysiska möten mellan aktörerna var begränsade.

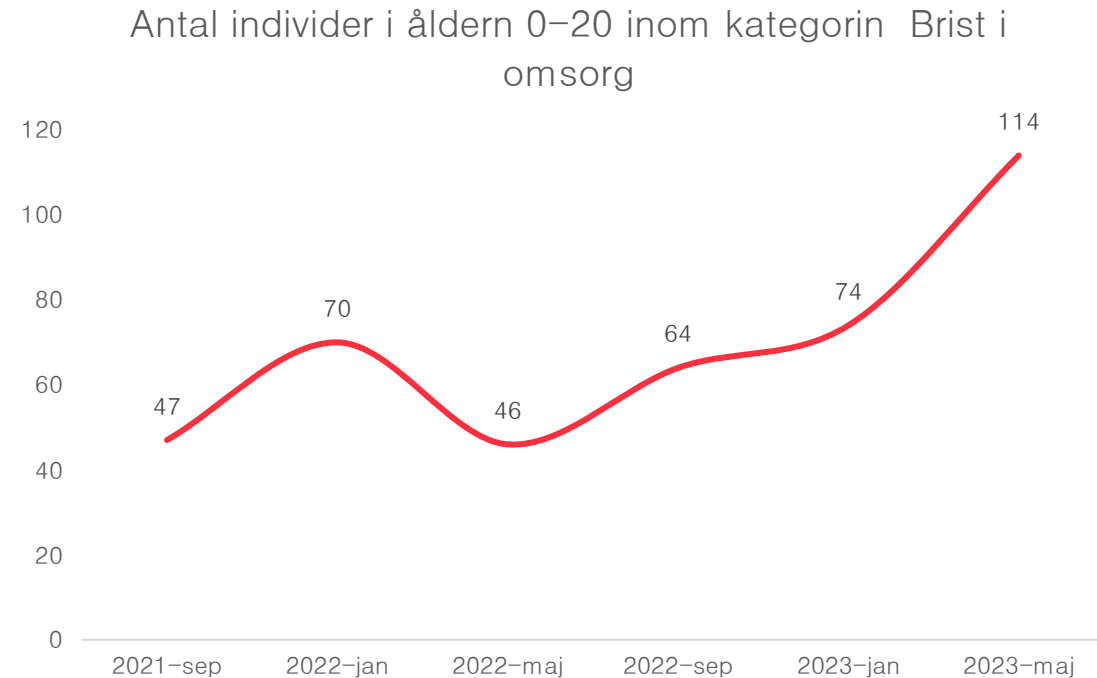
Manscentrum är av uppfattningen att samarbetet inte nådde sin fulla potential på grund av coronapandemin.

Statistisk sammanställning 2021–2023

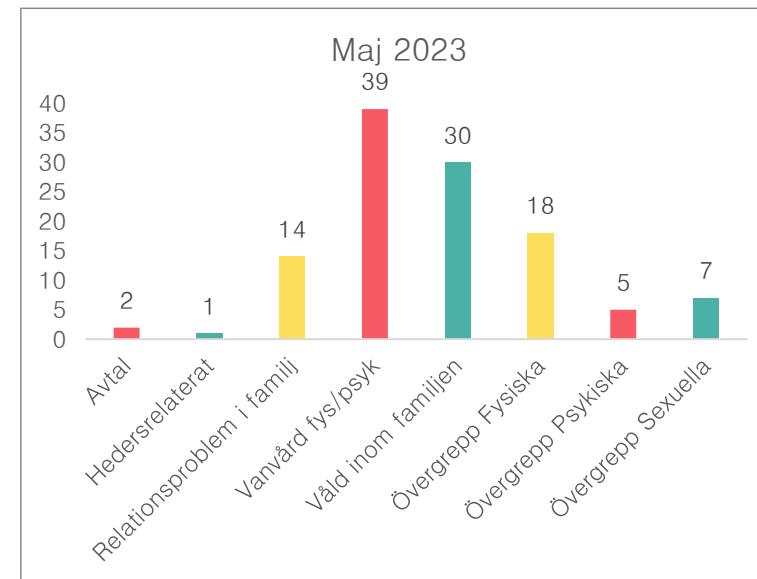
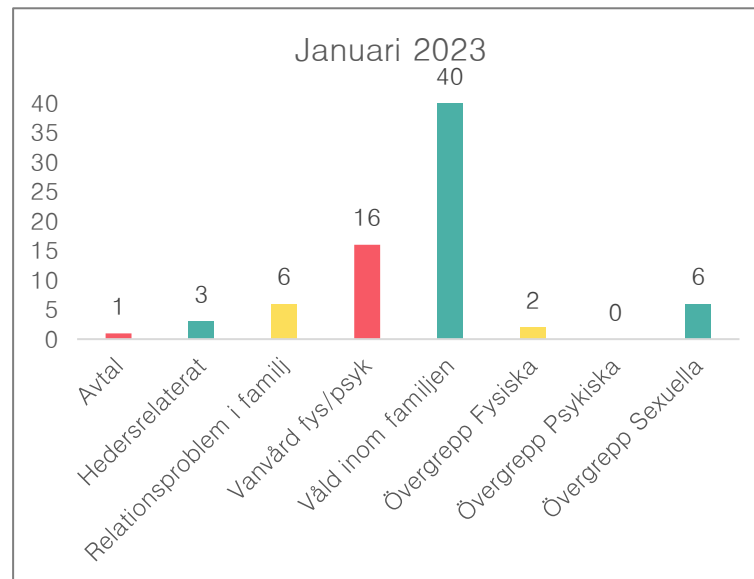
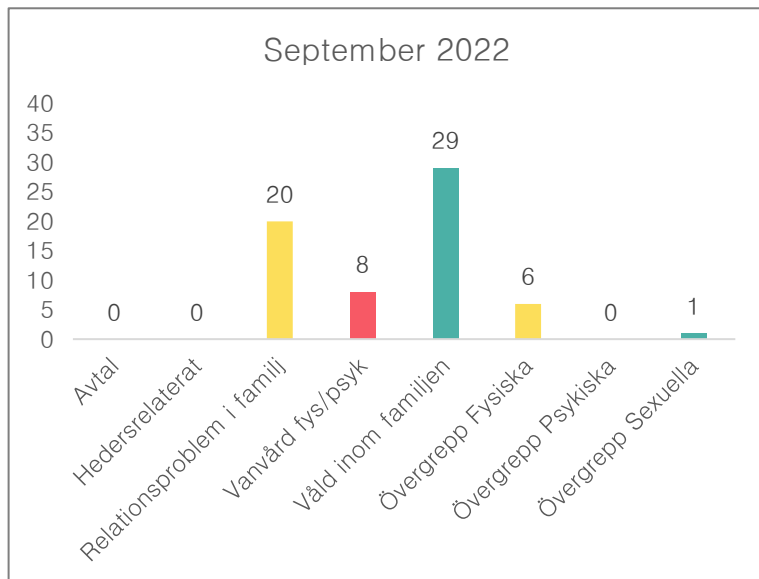
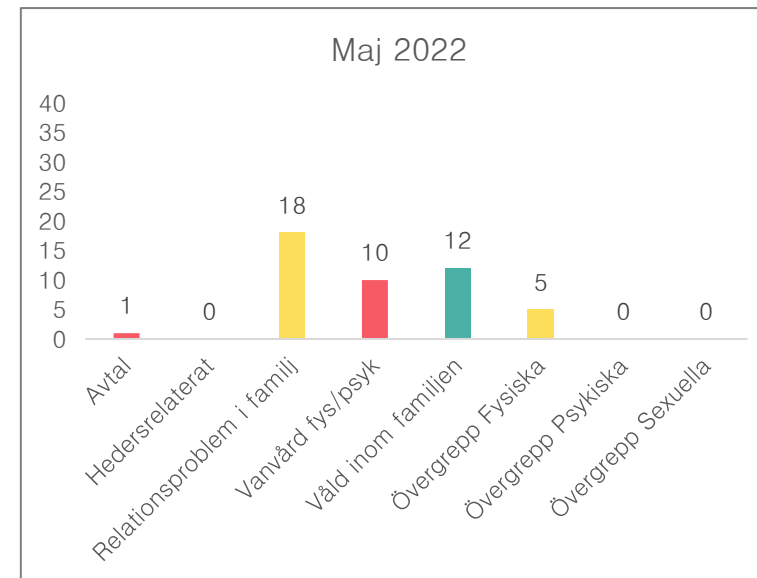
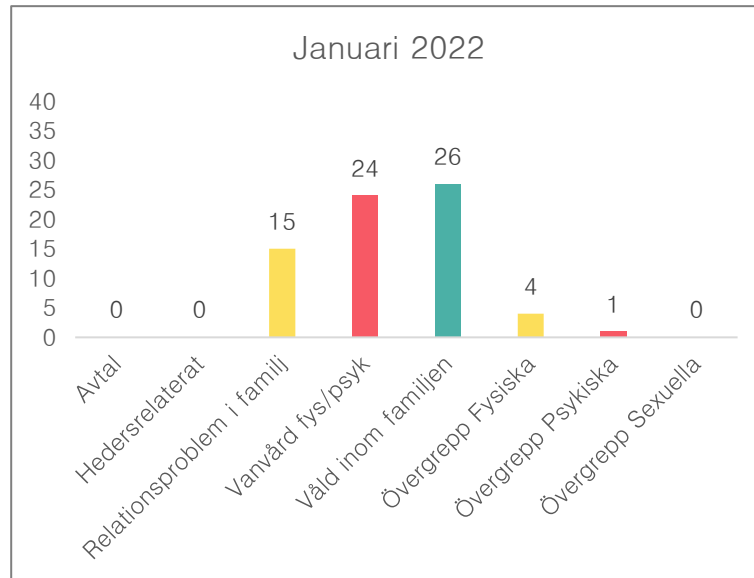
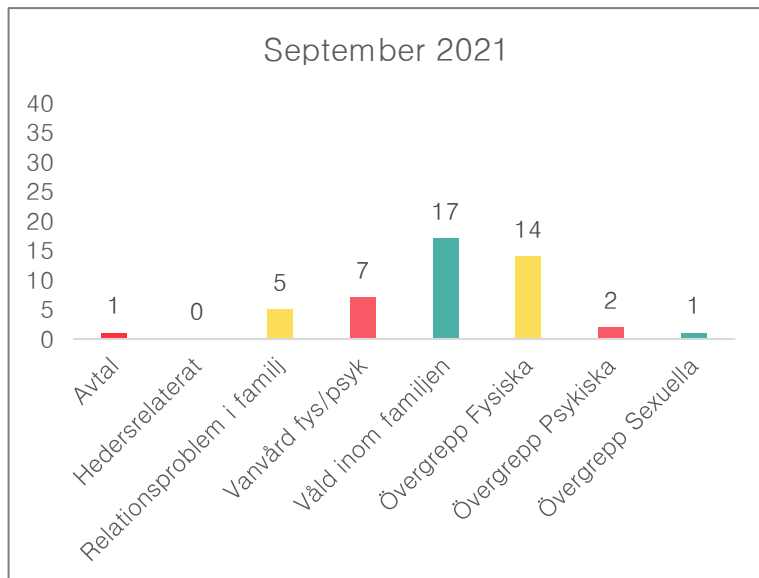
Orosanmälningar

Statistiken har hämtats med hjälp av Tyresö kommun och innebär aktualiserade orosanmälningar för individer i åldern 0–20 år. Inom kategorin ”Brist i omsorg” ingår de orosanmälningar som kategoriserats handla om:

- Hedersrelaterat
- Relationsproblem i familj
- Vanvård fysisk/psykisk
- Våld inom familjen
- Övergrepp Fysiska
- Övergrepp Psykiska
- Övergrepp Sexuella

Orosanmälningar

Analys orosanmälningar

- Under studerad period från september 2021 till maj 2023 har relationsproblem i familjen ökat under 2022 för att sedan minska något under 2023. Jämförs september 2021 med september 2022 har antalet orosanmälningar gällande relationsproblem i familjen ökat kraftigt.
- Under januari och maj 2023 orosomäldes sexuella övergrepp i störst utsträckning.
- Antal orosanmälningar för våld inom familjen var som högst januari 2023.
- Orosanmälningar för hedersrelaterat våld har enbart anmälts under januari 2023 och maj 2023.
- Antal anmälda fysiska och psykiska övergrepp är under studerad tidsperiod lägst i januari 2023 och högst i maj 2023.
- Jämförs september 2021 med maj 2023 har antalet orosanmälningar ökat inom samtliga kategorier.

År 2022 redovisade Socialstyrelsen att antalet orosanmälningar ökar i landet. En nationell kartläggningen av orosanmälningar visar att antalet anmälningar ökat med 27% sedan 2018.

Socialstyrelsen förklarar att anmälningsbenägenheten har ökat över tid. Detta indikerar att fler gör orosanmälan vid misstanke om att ett barn far illa. Anledningen kan vara att kunskapen kring barns rättigheter har ökat, samt att det blivit enklare för personer att göra orosanmälningar via e-tjänst.

Kartläggningen har även visat att antalet anmälningar för samma barn ökar, vilket kan indikera att fler vuxna uppmärksammat barn i utsatthet, eller att orosanmälingen inte har resulterat i en förbättring av barnets situation (Socialstyrelsen, 2022).

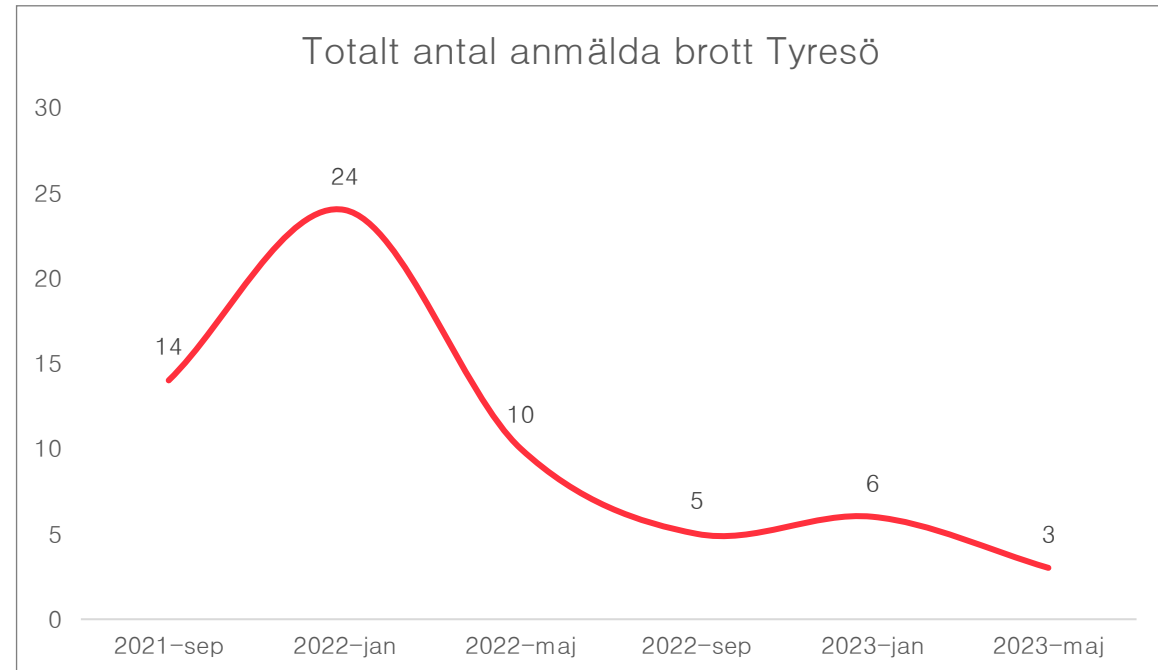
Antalet orosanmälningar för våld inom familjen har nästan dubblats från utvärderingens start. Detta kan indikera att våldet inom familjer har ökat. Antal anmälningar gällande relationsproblem inom familj samt antalet fysiska och psykiska övergrepp har dock minskat. Antalet anmälda brott har minskat från maj 2022 till januari 2023, vilket tyder på att det är anmälningsbenägenheten till socialstyrelsen som har ökat.

Anmälda brott

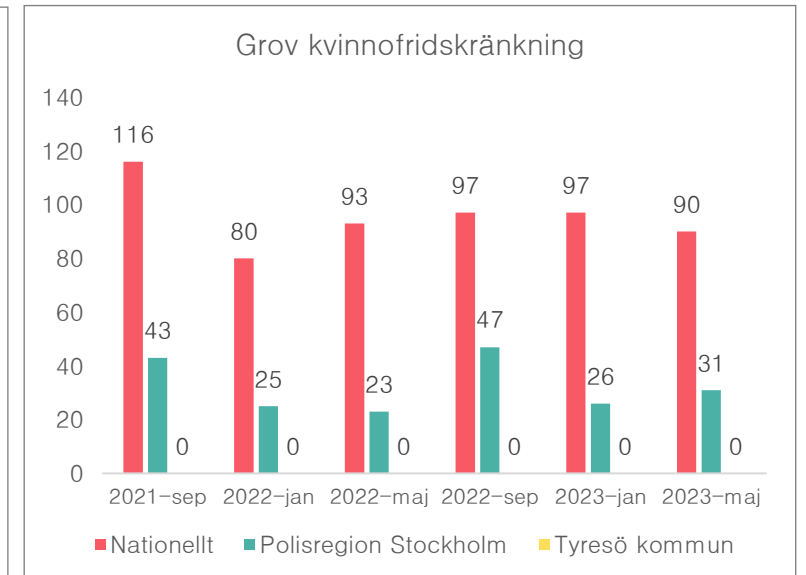
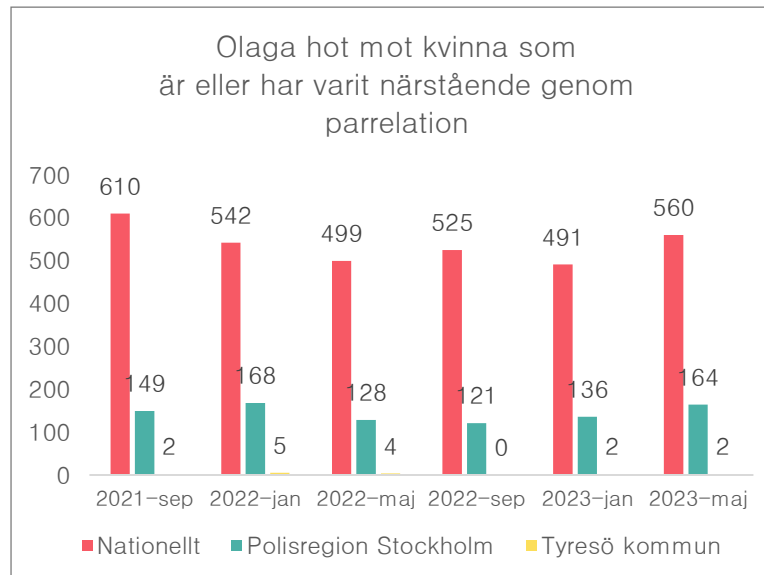
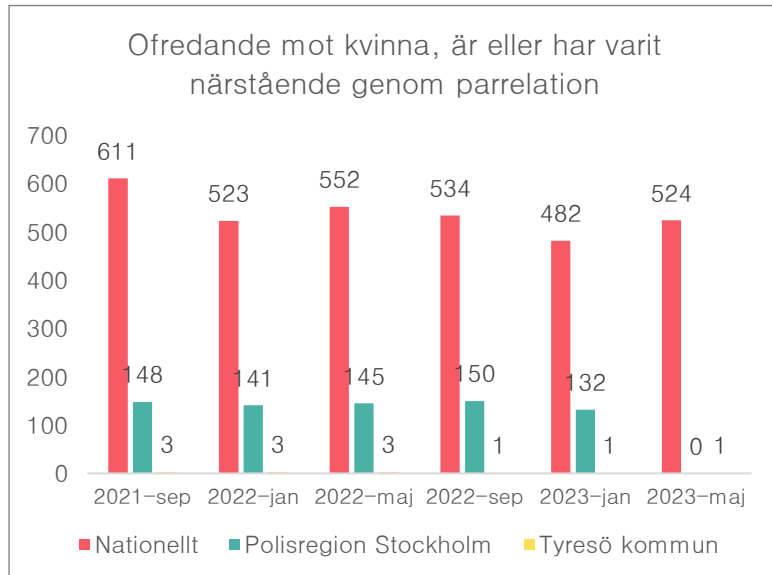
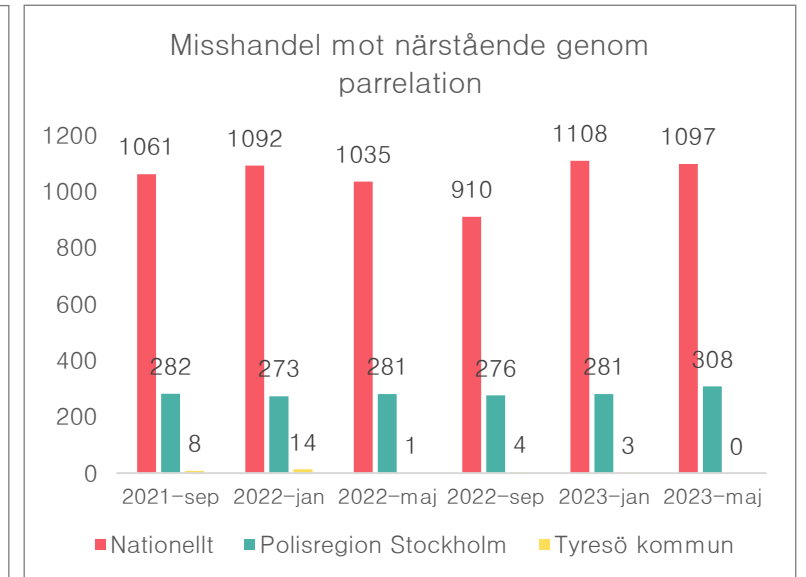
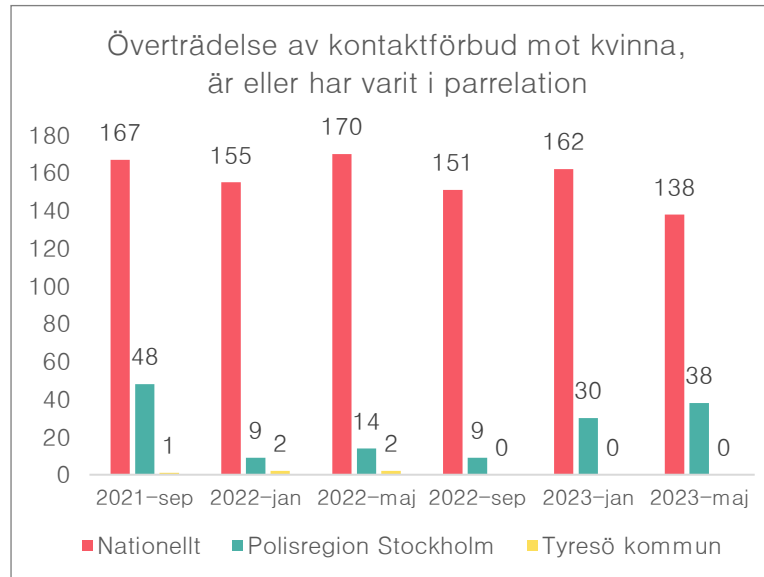
Statistiken har tagits fram i samarbete med tillförordnad kommunpolis i Tyresö.

Följande brott kategoriserats inom våld i nära relation:

- Grov kvinnofridskränkning.
- Överträdelse av kontaktförbud, mot kvinna 18 år eller äldre, är eller har varit närstående genom parrelation.
- Misshandel, ej grov, mot kvinna 18 år eller äldre, är eller har varit närstående genom parrelation.
- Olaga hot, ej internetrelaterat, mot kvinna 18 år eller äldre, är eller har varit närstående genom parrelation.
- Ofredande, mot kvinna 18 år eller äldre, är eller har varit närstående genom parrelation.

Anmälda brott

Analys anmälda brott

- Antal anmälda brott har minskat från september 2021 till maj 2023.
- Under januari 2022 anmäldes flest brott. 14 anmälningar gällde misshandel, ej med dödlig utgång.
- Misshandel mot närstående genom parrelation är det brott som anmäls i störst utsträckning.
- Grov kvinnofridskränkning har aldrig anmälts i Tyresö kommun.

Kommunpolisen har under de senaste åren arbetat för att öka antalet anmälningar gällande relationsbrott och få bort mörkertalet. Syftet med arbetet är att öka anmälningsbenägenheten för att i ett tidigare skede kunna införa insatser, då våldsbrott inom relationer ofta pågår under en längre tid innan anmälan görs. I många fall anmäls fler brott vid samma tillfälle.

Polisen och Tyresö kommun arbetar bland annat med informationskampanjer och skolbesök för att informera om våld i ungas relationer.

Manscentrum

Undersökning av antalet genomförda krissamtal, motivationssamtal, stöd och uppföljningssamtal samt råd och vägledningssamtal som hänvisats från Tyresö kommun.

	2021-sep	2022-jan	2022-maj	2022-sep	2023-jan	2023-maj
Antal mottagna personer från TK	1	0	1	0	1	2
Krissamtal	0	0	0	0	3	2
Motivationssamtal	0	0	1	2	0	0
Råd och vägledning	0	0	1	0	0	2
Partnerkontakt	0	0	0	0	0	0
Stöd och uppföljningssamtal för både våldsutövare och våldsutsatta	0	0	0	0	0	0

Analys Manscentrum

- Fem män har hänvisats från Tyresö kommun till Manscentrum.
- Med dessa klienter har Manscentrum haft fem krissamtal, tre motivationssamtal och tre möten om råd och vägledning.
- Manscentrum har inte haft någon partnerkontakt med de individer som blivit hänvisade från Tyresö kommun. Detta beror på att kommunens socialtjänst har en etablerad partnerkontakt med de individer vars partner har hänvisats till Manscentrum.

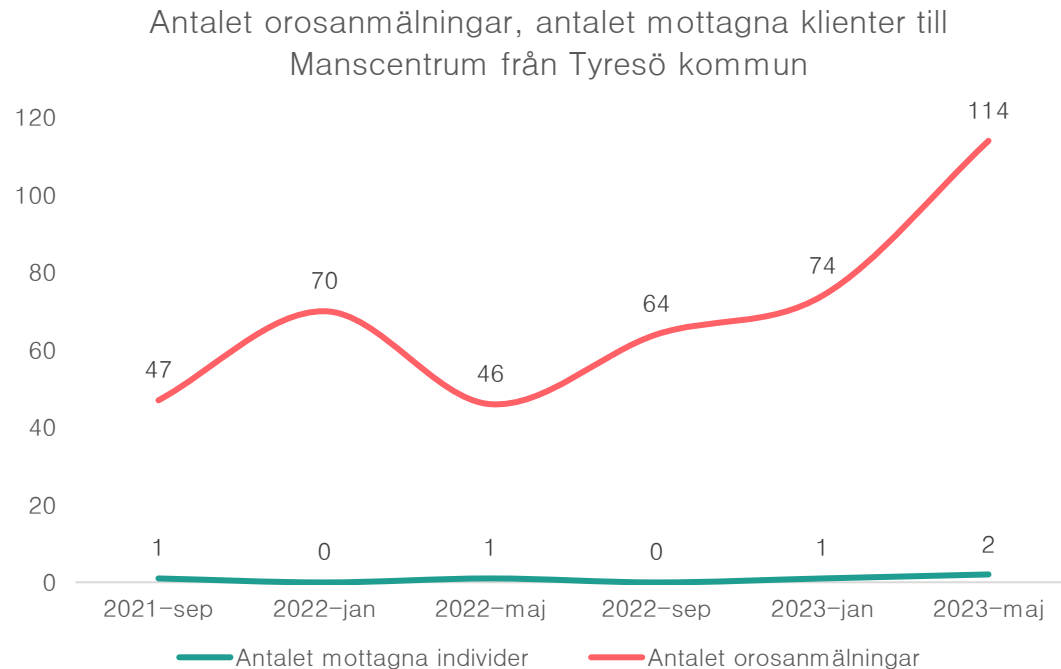
På Manscentrum erbjuds partnerkontakt för att möjliggöra stöd åt partnern, undersöka om det finns andra behov samt för att undersöka om partnern upplever en effekt efter våldsutövarens kontakt med Manscentrum.

Majoriteten av de som söker stöd hos Manscentrum gör det av egen vilja, där många får tips eller rekommendation av socialtjänst och andra organisationer.

Utöver de individer som hänvisats från Tyresö kommun har 5 personer från september 2021 till december 2021 sökt sig till Manscentrum. Under 2022 sökte sig totalt 11 personer som bor i Tyresö kommun till Manscentrum. Antalet klienter har dubblats under 2023 i jämförelse med de senaste två åren. Innan pandemin var det normala tillflödet från Tyresö mellan 20–25 klienter per år.

Efter utvärderingens slut har ytterligare två individer hänvisats via avtalet till Manscentrum.

Hur antalet orosanmälningar förhåller sig till antalet besök hos Manscentrum

- En ökning av antalet orosanmälningar har resulterat i en liten ökning av individer som sökt stöd via Manscentrum.
- Kommunpolisens arbete med att öka antalet orosanmälningar har inte resulterat i att fler våldsutövare får samtalsstöd för att förändra sitt beteende.
- Det är inte möjligt att mäta avtalets effekt på antalet orosanmälningar inom skola och fritid i kommunen, eftersom antalet klienter är för få.

| Slutsatser och rekommendationer

Slutsatser

Manscentrum har inte tagit emot det antal klienter som kommunen hade förhoppningar på. Trots detta fastställer utvärderingen vikten av avtalet mellan Manscentrum och Tyresö kommun, eftersom avtalet möjliggör för kommunen att bedriva arbetet med våldsutövare som lagen kräver.

Målet med avtalet mellan Tyresö och Manscentrum var att våldet inom familjer och antalet orosanmälningar ska minska.

Resultatet visar att antalet anmälda våldsbrott har minskat sedan januari 2021, men att antalet orosanmälningar har ökat. Ökningen av orosanmälningar behöver inte nödvändigtvis innebära en negativ utveckling, då Tyresö kommun och polisen aktivt arbetar med att öka antalet orosanmälningar.

Den positiva trenden gällande våldsbrott går inte att härleda till kommunens och Manscentrums arbete med våldsutövare, eftersom antalet individer som hänvisats är för få. Trenden kan dock indikera att kommunens våldsförebyggande arbete har gett effekt.

Eftersom det enbart är fem individer som hänvisats från Tyresö kommun till Manscentrum är det svårt att dra en slutsats om avtalet påverkat lägesbilden 2023 jämfört med år 2021. Lägesbilden visar att arbetet mot våldsutövare har stärkts, att kommunen har ökat förståelsen för Manscentrums arbete samt att mäns våld mot kvinnor prioriteras högre.

Resultatet visar att det ökade antalet orosanmälningar inte lett till att fler individer söker stöd via Manscentrum.

Avtalet har lett till ett ökat förtroende mellan parterna. Båda parterna anser att avtalet behöver tydligare ramar för att undvika missförstånd samt för att effektivisera arbetet.

Partnerkontakten anses vara en viktig del i det våldsförebyggande arbetet för att kunna mäta om insatsen resulterar i minskat våld.

Av intervjuerna framgår det att det råder ett missförstånd mellan Tyresö kommun och Manscentrum gällande vilken aktör som ansvarar för partnerkontakten.

Den partnerkontakt som Manscentrum haft utanför avtalet visar att partnern ofta upplever en positiv förändring efter förövarens kontakt med Manscentrum.

Ett annat viktigt resultat är att samarbetet mellan Tyresö kommun och Manscentrum har varit personberoende. Manscentrum hade en tät kontakt med tidigare gruppchef för enheten relationsvåld redan innan avtalet. När tidigare gruppchef gick i pension blev kontakten med kommunen inte lika kontinuerlig.

Kontakten mellan kommunen och Manscentrum är viktig för en fungerande samverkan och det kan ta tid att bygga upp relationen i samband med personalomsättning.

Kommunen upplever att avtalet har ökat förståelsen för hur Manscentrum arbetar med våldsutövare och vikten av detta. Även Manscentrum är av uppfattningen att Tyresö kommun fått bättre förståelse för deras organisation, vilket underlättar samarbetet.

Av intervjuerna framkom det att båda parterna önskar att avtalet ska generera i att de når ut till fler personer i behov av stöd, och på så sätt öka antalet klienter hos Manscentrum.

Coronapandemins påverkan på det minskade antalet klienter som sökt hjälp via Manscentrum gör det svårt att utvärdera om avtalet generat fler klienter. Antalet klienter har ökat kraftigt under 2023, vilket möjliggör för framtida utvärdering.

Kommunpolisen ser positivt på samverkan då det kan underlätta fall där våldsutövaren har en negativ relation till polis och socialtjänst.

Samarbetet påverkas av flertalet faktorer som politisk vilja, kommunens resurser samt Manscentrums ekonomiska långsiktighet.

Det är viktigt att kommunen aktivt arbetar för att nå ut till fler våldsutövare.

Rekommendationer

- För en fungerande samverkan i framtiden är det viktigt med en tätare dialog mellan kommun och Manscentrum. För att samarbetet inte ska bli personberoende är det viktigt med struktur och kontinuerliga möten. Det efterfrågas kontinuerliga träffar i samverkansgrupper för erfarenhetsdelning och ökat förtroende.
- Hitta ett effektivt arbetssätt för en fungerande samverkan vid uppstart och övertagande av en klient från Tyresö kommun. Detta är viktigt för att individer och familjer snabbare ska komma i kontakt med Manscentrum.
- Det finns ett behov av utökad partnerkontakt för att möjliggöra uppföljning av insatsen. Ansvar för partnerkontakt behöver tydliggöras, det finns en önskan från kommunen att avtalet med Manscentrum ska innefatta Manscentrums ansvar att erbjuda kontakt med partnern. Kommunen ser stor nytta med samarbetet, men menar att avtalet saknar tydliga ramar.
- Utarbeta gemensamma riktlinjer för att säkerställa ett effektivt arbete samt undvika missförstånd.
- Ett tätare samarbete mellan kommun, polis och Manscentrum för att fler aktörer ska informeras om avtalet och möjligheten för våldsutövare att få hjälp av Manscentrum. Ökat samarbete möjliggör även för organisationerna att arbeta mot samma mål, som ökat antal orosanmälningar.
- Undersöka möjligheten för terapeuter att stötta polisen i deras arbete med att uppsöka våldsutövare.
- Främja utbyte av kunskapsbaserade åtgärder.
- För att möjliggöra en ekonomisk långsiktighet är det fördelaktigt att ha längre avtalsperioder. Detta ger Manscentrum bättre förutsättningar att arbeta långsiktigt med kommunen.
- Se över och ta fram en struktur för hur Tyresö kommun tillsammans med Manscentrum kan öka antalet män som söker hjälp.
- Arbeta för att fler klienter ska välja att gå via socialtjänsten för att få hjälp av Manscentrum, samt motivera fler att ta emot hjälpen. Exempelvis genom att en terapeut från Manscentrum är närvarande på kommunen eller Länsstyrelsen under möten med våldsutövare.
- Ta fram kortsiktiga, mätbara mål som syftar till att öka antalet individer som får hjälp via kommunen och Manscentrum.

Källor

SOU (2018) Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld.

https://www.regeringen.se/contentassets/739d9a7b597a40e09fd066895b32f852/att-bryta-ett-valdsamt-beteende--aterfallsforebyggande-insatser-for-man-som-utsatter-narstaende-for-vald-sou_2018_37.pdf

Polisen (2022) Tyresö – medborgarlöften.

<https://polisen.se/om-polisen/medborgarloften-och-lokal-samverkan/medborgarloften/tyreso/>

Mitt i (2021) Här är polisens fyra löften till Tyresöborna. <https://www.mitti.se/nyheter/har-ar-polisens-fyra-loften-till-tyresoborna-6.27.6232.1bc1cac427>

Jämställdhetsmyndigheten (2021) Covid 19 och våldsutsatthet.

<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/covid-19-och-valdsutsatthet/>